

**2023 EĞİTİM VİZYONU BELGESİ'NDE DEĞERLER EĞİTİMİ TASARIMI: MUTLU
ÇOCUKLAR GÜÇLÜ TÜRKİYE
(Sayfa 1-15)**

Hüseyin ULAK

Kıbrıs İlim Üniversitesi, KKTC, Eğitim Yönetimi Doktora Öğrencisi
kaskanakinci@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-4077-0195

Bahar AYGÜN

Kıbrıs İlim Üniversitesi, KKTC, Eğitim Yönetimi Doktora Öğrencisi
b.aygun5056@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3242-6033

Doç. Dr. Behçet ÖZNACAR

Yakındoğu Üniversitesi, KKTC, Öğretim Görevlisi
oznacar.behcet@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1091-5514

Öz

Değerler eğitimi, 23 Ekim 2018 tarihinde dönemin Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un tanıtımını yaptığı 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde Türk Eğitim Sisteminin hedefleri arasında bulunmaktadır. Araştırmanın amacı toplumsal bütünlüğün ve huzurun sağlanabilmesi için gelecek nesillere aktarılması planlanan değerler eğitimi eğitim yönetimi kapsamında incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak yapılmış ve belgede bulunan içerik temel olarak alınmıştır. İncelenen 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde "değer" ve "değer kazandırma" kodlarından "on altı kez" bahsedildiği saptanmıştır. Çalışmada değerler eğitimi konusu "Millî ve manevi değerlerin kazandırılması" ve "Öğrencilerden hareketle topluma değerlerin aktarılması" olacak şekilde iki kategori altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Değerler, Eğitim, Değerler Eğitimi, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, Eğitim Vizyonu*

Jel Kodları: I24, I28, J17

**VALUES EDUCATION DESIGN IN 2023 EDUCATION VISION DOCUMENT: HAPPY
CHILDREN STRONG TURKEY**

Abstract

Values education is among the targets of the Turkish Education System in the 2023 Education Vision Document, which was introduced by the then Minister of National Education Ziya Selçuk on October 23, 2018. The aim of the research is to examine the values education, which is planned to be transferred to future generations in order to ensure social integrity and peace, within the scope of educational management. The research was conducted using document analysis, one of the qualitative research methods, and the content in the document was taken as the basis. In the 2023 Education Vision Document examined, it was determined that "value" and "value adding" codes were mentioned "sixteen times". In the study, the subject of values education was examined under two categories: "Gaining national and spiritual values" and "Transferring values to the society from the students".

Keywords: *Values, Education, Value s Education, Educational Vision 2023 Document, Education Vision*

Jel Codes: I24, I28, J17

1 Giriş

Theodore Roosevelt “Bir bireyi zihinsel olarak eğitip ahlaki olarak eğitmek, topluma baş belası kazandırmaktır.” sözü ile hedeflenen insan modelinin sadece bilişsel değil, duygusal ve ahlaki olarak da çok boyutlu yetiştirilmesini vurgulamış ve değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğunu işaret etmiştir. Kohlberg, bilişsel-gelişimsel kuramında, ahlakı, yanlış doğrudan ayırt edebilmek, iyi-kötü ayırımını yapabilmek, bilinçli yargılama yapabilmek ve bu yönde davranış geliştirmek için kullanılan bilişsel bir yapı olarak tanımlamıştır (Ekşi, 2006). Bu kapsamda, gelişim evrelerinin birbirini beslediği ve birey eğitiminde tüm boyutların göz önünde bulundurularak hazırlanan programların uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Günümüzde küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği bireyselleşme ve buna bağlı değer yozlaşmasından toplumu kurtarmanın yollarından biri de eğitimidir. Oruç(2021) yaptığı çalışmasında ahlaki değerler eğitiminin okula ve aileye bırakıldığını, gelişen teknolojinin yardımıyla toplumun tüm unsurlarına yayılması gerektiğini belirtmiştir. Bulduğumuz dönemde eğitimde yapılan en önemli reform hareketi, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’dir. Bugünün öğrencilerini hayata hazırlamak ve geleceklerini şekillendirmek için öğrenmeleri gereken değerlere eğitim sistemimizde yer verilmekte midir? Ülkemiz için hangi değerlere sahip bir insan modelinin yetiştirilmesi hedeflenmektedir? Bu sorulara 2023 Eğitim Vizyonu cevap veriyor mu? Güçlü (2014, s.137) kitabında günümüzün eğitim örgütlerinin karşılaştığı en temel sorunun ahlaki olduğunu ve ahlaki sorunların ortaya çıkabilecek diğer sorunları da tetiklediğinden bahsetmiştir. Eğitim örgütlerinin karşılaştığı sorunların çözümünün eğitimde yapılacak olan akademik reformlarla mümkün olacağı öngörülmektedir. Bu amaçla, Türkiye’de akademik bir reform olan 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde ortaya konan, toplumsal bütünlüğün ve huzurun sağlanabilmesi için gelecek nesillere aktarılması planlanan değerler eğitimi, eğitim yönetimi kapsamında incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yapılmıştır. Çalışmanın araştırmacıların değer kavramı ve değerler eğitimine yönelik durumsal farkındalıklarına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Ülkeler, içinde buldukları çağa ayak uydurmak, gelişen teknolojiyi yakalamak ve beklentileri yeniden şekillenen toplumların ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına eğitim sistemlerini güncelleyerek yeni hedefler ortaya koymak durumundadır. Her ülke kendi kültürünün ışığında, ihtiyaç duyulan hususlarda eğitim sistemlerini iyileştirmekte ve bu yönde politikalar geliştirmektedir. Şişman da (2011, s. 93) kitabında toplumların eğitimi, bir politika konusu olarak ele aldığını ve milli eğitim politikalarının bu bağlamda oluşturulup uygulandığını vurgulamıştır. 2023 Eğitim Vizyonu da bu kapsamda geliştirilmiş ve dönemin T.C. Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Ziya Selçuk tarafından 23 Ekim 2018 tarihinde Türk eğitim sisteminin yeni hedefleri olarak tanıtılmıştır. Eğitim politikasına yön veren esas soru nasıl bir insan yetiştirileceği sorusudur. Kart ve Şimşek (2020, s. 11) çalışmalarında bu soruyu eğitim politikalarının omurgası olarak belirtmişlerdir. 2023 Vizyon Belgesi mevcut sistemde var olan eksiklikleri tamamlaması, 21. yüzyıl insanının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması, çağın hızına ayak uydurarak ileriye dönük bir paradigma oluşturması ve değerler eğitiminin önemini vurgulaması sebebiyle önemlidir. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’nde, Türk eğitim sisteminin hedefinin sağduyu sahibi, mümeyyiz ve eğitimden en üst düzey doyum alan bireyleri yetiştirmek olduğu belirtilmektedir. Vizyon belgesi

bu bağlamda geleceğin çocuklarını hazırlama hususunda dikkat edilecek noktaları vurgulamıştır. Gelecek nesilleri yetiştirirken zihinlerini bilim ile donatmanın yanında kalplerini de insani değerlerle doldurmanın öneminden bahsetmiştir. Yapılan bu çalışmada öncelikle değer ve değerler eğitimi konusu irdelenmiş, ardından “Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye” sloganı ile hazırlanan 2023 Vizyon Belgesi’nin değer ve değerler eğitimi kapsamında incelenmesi yapılmıştır.

1.1 Eğitim Vizyonu

Eğitimin toplumların geleceklerinin inşası açısından son derece önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. 29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilanından sonra birçok alanda başarılı reformlara önderlik eden Mustafa Kemal Atatürk, eğitim alanında da önemli adımlar atmıştır. Atatürk önderliğinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi 3 Mart 1924 tarihinde 430 sayılı kanun olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nu kabul etmiş ve yürürlüğe koymuştur. Tevhid-i Tedrisat, ülkedeki tüm eğitim kurumlarının Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmasını sağlayan yasadır. Bu yasa, daha sonra eğitim alanında, harf devrimini de kapsayan birçok reformun hayata geçirilmesine zemin hazırlamıştır. Yasanın kabul edilmesinin ardından Mustafa Kemal Atatürk, eğitimin geleceğimiz için önemini vurgulamak adına öğretmenlere yönelik yaptığı bir konuşmada; bir milleti kölelikten kurtarıp, bağımsız, özgür ve büyük bir toplum olarak yaşamasını sağlayacak temel öğenin eğitim olduğunu söylemiştir (Köç, Ünal, 2019, s. 66). 1924 yılında yasanın kabulünün ardından yaşanan bir diğer önemli gelişme de alanında uzman yabancı profesörlerin getirilerek eğitim sistemi üzerinde incelemeler yapılmasına karar verilmesi olmuştur. Amerika Birleşik Devletlerinden John Dewey getirilmiş, incelemeler yaptıktan sonra gerekli iyileştirmelerin yapılması adına bir rapor yazmış (Okur, 2010, s. 210) ve söz konusu bu rapor, genç cumhuriyetin milli eğitiminin teşkilatlanmasına yönelik alınan karar ve düzenlemelerde temel alınan kaynaklardan birisi olmuştur (Okur, 2010, s. 213).

Devletler, sürekli meydana gelen gelişmeler ışığında eğitim sistemlerinde bu değişimleri karşılayacak iyileştirici, düzenleyici ve geliştirici birçok adımlar atmaktadırlar. 2023 vizyonu da bu yenileşme ve gelişme adımları kapsamında geliştirilmiş bir vizyon olup eğitimin her alanında ve her kademesinde 2023 yılına kadar gerçekleştirilmesi hedeflenen kararları içermektedir (Duran ve Kurt, 2019, s. 91). Dönemin T.C. Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’nin kendisine ayrılan sözün özü bölümünde; rekabet ortamını körükleyerek bilgidен uzaklaşan, teknoloji kullanımı adı altında tüketim çılgınlığına kapılan, kendi milleti dışında olan insanları ve sorunlarını dışlayarak insanlığını kaybeden bir toplum anlayışının kabul edilemez olduğunu belirtmiştir (2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, 2018, s. 7). Bakan Selçuk’a göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nin temel amacı; geleceğin ve 21. yüzyıl insan becerileriyle donatılmış, bu donanımını insanlık yararına kullanabilen, bilimi seven, kültürünü seven, hassas, vasıflı ve ahlak sahibi insanlar yetiştirmektir.” (2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, 2018, s. 7, Semerci ve diğerleri, 2020 s. 92). Vizyonun felsefi altyapısı “Mutlu çocuklar güçlü Türkiye sloganı” olarak belirlenmiştir.

Adını sembolik bir milat olarak kabul edilen cumhuriyetin 100’üncü kuruluş yıldönümü olan 2023 yılından alan Eğitim Vizyonu (Bozkurt, 2019, s. 44), Türk Eğitim Sistemi’nin gelecek vizyonu olarak tasarlanmış olması nedeniyle 2000’li yıllarda geliştirilen ve günümüz eğitimine ışık tutan en önemli reform hareketidir. Ancak, eğitim sistemlerinde yapılan yapısal veya teknolojik değişimlerin başarısı, tasarlanan dönüşümü gerçekleştirecek

insanla mümkündür. Bu bağlamda, odağına insan faktörünü almayan bir reform hareketinin başarıya ulaşması beklenmemelidir. Vizyon Belgesinde insan, eğitimde ana öge ve baş özne olarak görülmektedir (2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, 2018, s. 14). Belgenin temel felsefi önermesi ise insanın ontolojik birlik ve bütünlüğü içerisinde yeniden ele alınması gerektiğidir (2023 Eğitim Vizyonu Belgesi 2018, s. 16). Bu kapsamda değerlendirildiğinde insanı yetiştirmeyen toplum, varlığını da geleceğe taşıyamayacaktır. Bu bağlamda, baş aktörü insan olan, insan odaklı bu vizyon belgesi gelecek Türkiye'sinin inşası için son derece önemlidir.

1.2 Değer ve Değer Eğitimi

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, hem bilgiye ulaşımı hem de hayatı kolaylaştırmıştır. Küreselleşme ise beraberinde sınırların formaliteye döndüğü çok kültürlü bir dünyaya giden süreci başlatmıştır. Küreselleşme, kolaylaştırıcı bir unsur olmasının yanında, ayrıca, rekabeti de beraberinde getirmiştir. Artan nüfus ve tüketim ihtiyacı, kaynakların kısıtlanması, uluslararası sosyal ve ekonomik dengesizlik dünyayı güvenlik paranoyası adı altında daha önce yerel/bölgesel olan çatışmaları küresel boyutlara taşımış, açlık, susuzluk, uyuşturucu vb. toplumsal yaşam ve dengeyi hem yaşamsal hem ahlaki açıdan büyük bir tehdit altına almıştır. Jean Twenge, bu durumu, "Tüm dünya sessizce ama kesin bir şekilde bir açık hava tımarhanesine dönüşmektedir." (Köylü, 2019, s.3) şeklinde tasvir etmiştir. Gelenen bu durum insanoğluna, salt bilimin ve buna bağlı eğitim sisteminin gelişmesinin nihai ve ideal bir dünya için yeterli olamayacağını ve tüm bu gelişmelerin insanı insan yapan değerlerle birlikte hayat bulmasının önemini işaret etmektedir. Dünya Tarihi bilimsel bir buluşun insanoğlunun yararına kullanıldığı gibi son derece yıkıcı bir şekilde zararına da kullanıldığına tanık olmuştur. Aradaki fark bilimin insani değerlerle bezenmiş olmasıdır. Bu nedenle devletler, bireyin topluma kazandırılması toplumsal bütünlüğün sağlanması için değer eğitimine önem vermektedir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde (TDK, 2011) değer kavramı; bir milletin sahip olduğu toplumsal, iktisadi ve ilmi değerleri barındıran, maddi ve manevi unsurlardan oluşan bir bütün olarak tanımlanmıştır. Kavram olarak "değer" bizim olaylar karşısında geliştirdiğimiz tutumları, yargılarımızı oluşturan standartları temsil eder (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169). Değer, belirli bir davranış biçiminin tercih edilmesini sağlayan güçlü bir inanış, bir varlığın yürekte istenilebilir veya istenilemez olduğu hakkındaki inancı ifade eder (Sezgin, 2014, s. 127). Değerler bir başka açıdan, bireylerin tutumlarına yönelik seçimlerinde, tutumlarını teyit etmede ve kendilerini, etrafında olan insanları ve olguları değerlendirmede kullandıkları ölçütlerdir (Sezgin, 2014, s. 127).

Kılcan ve Üçarkuş (2018, s. 43) çalışmalarında değerlerin gelecek nesillere miras bırakılmasını sağlayacak, bireylere, bireylerden hareketle topluma değerleri kazandıracak ve içinde yaşadığımız çağın beklentilerini karşılayacak bireyleri yetiştirecek olan kurumların eğitim örgütleri olduğunu belirtmişlerdir. Sezgin de (2014, s. 137) çalışmasında araştırmacıları destekleyecek şekilde, günümüzün gerek iş, gerekse sosyal yaşantıdaki çoğulcu toplumu nedeniyle değerlere karşı duyarlılığın öneminin giderek artmakta olduğunu okulun da bu farklı değerleri birleştirip bütünleştirmenin bir zorunluluk olduğunu vurgu yapmaktadır.

Vizyon belgesinde okul, öğrencilerin sahip oldukları değere eğitim-öğretim aracılığı ile değer katan, milli ve manevi değerleri aşıl原因an, 21. yüzyıl insanının sahip olması gereken yaşam becerilerini onlara kazandıracak ortamları hazırlayan bir yer olarak görülmektedir. Okulda değerlerin öğrencilere aktarılmasına okul

müdürlerinin, öğretmenlerin ve velilerin önemli bir rolü olduğu öngörülmektedir. Kırak ve Çilek (2020, s. 12) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin değer eğitiminde önemli rollerinin olduğunu ve okullarda, sınıf içerisinde ya da dışında müdür-öğretmen-öğrenci iletişiminde doğruluk, dürüstlük, güven, açıklık, saygı ve sorumluluk gibi birtakım değerlerin öğrencilere kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Okulların müfredatları incelendiğinde, değerler eğitimine müfredat içerisinde gereken önemin verilmediği görülmüştür. Kırak ve Çilek (2020, s.13) yaptıkları çalışmada 18. Milli Eğitim Şurası'nda değerler eğitimi üzerine karar alındığını ve burada alınan kararlar dışında değerler eğitimi kapsamında herhangi bir kanuni çerçevenin bulunmadığını belirtmişlerdir. Semerci ve diğerleri, yaptıkları çalışmada ana tema olarak belirledikleri öğrenci özellikleri altında “Değerler” ve “Beceri ve Yetkinlikler” olmak üzere iki alt tema belirlemişler ve vatanseverlik, iyilik, doğruluk, dürüstlük, saygı ve sevgiyi, benimsemesi gereken değerler olarak göstermişlerdir. Çalışmalarında Vizyon belgesinde de olduğu gibi bu değerleri kazanmanın önemine vurgu yapmışlardır. (Semerci, Ç., Hatıpoğlu, C., Güneri, B., Sevimbay A., Akcaalan M., Cengiz D, Y., 2020, s. 80).

1.3 Değer Eğitiminde Öğretmen Vizyon Belgesinde Değer Eğitimi Bağlamında Öğretmen

2023 Vizyonunun belirlediği eğitim hedeflerine ulaşmadaki en önemli yapı taşlarından birisi, esas hedef kitle olan öğrencilerde bu değişimi yaratacak olan öğretmenlerdir. Çalışmada vizyon belgesinin 4 temel unsurlarından birisi olan öğretmene, özel ve geniş bir yer ayrılmıştır (MEB, 2018, s. 9). Vizyon belgesi, müfredatı dünyanın en iyi tiyatro oyununa benzetmekte ve öğretmenleri de bu oyunda sahneye replikleri okuyacak tiyatrocular gibi başarının anahtarı olarak görmektedir (MEB, 2018, s. 9). Zira yine vizyon belgesi, öğretmenleri, öğrencilerin içerisinde saklı olan cevheri mücevher yapacak kişi olarak görmek ve Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk'ün de belirttiği gibi eğitim vizyonunun ana aktörü olarak tanımlamaktadır.

Vizyon belgesi ile hedeflenen eğitim sistemi, şefkatle insan yetiştirmeyi eğitimin temeline almakta ve öğrencilerin bilim temeline dayanan, özgür, eleştirel düşünme, tavır ve değerleri kademelere uygun olarak içselleştirebileceği bilgiden ziyade terbiye esaslı bir müfredatı benimsemektedir. Bu bakış açısıyla vizyon belgesi bilgiden ve beceriden önce çocuğa şefkat eğitimin verilmesini öğretmenin önemli bir görevi olarak görmektedir (MEB, 2018, s. 21). Köç ve Ünal (2019) çalışmalarında öğretmenleri belirlenen vizyona giden yolun lokomotifleri olarak görmüşlerdir. Bahse konu vizyonda öğretmenlerin bu önemine binaleyin öğretmen eğitimi ve kalitesi başlı başına bir çalışma başlığı olarak belirtilmiş ve gayretlerin bu yönde sarf edilmesine işaret edilmiştir. Yine, Duran ve Kurt (2019, s. 92) da çalışmalarında eğitimde başrolde bulunan öğretmenin şefkati, bilgi ve beceriyi beraberinde getireceğinden şefkat kavramının bilgiden daha ön planda tutularak öğretmenin ve bu yolla bireylerin hayatına dokunulmasını, eğitimde ustalık olarak belirtmişlerdir.

Geleceğin bireylerinin öngörülen değerlerle yetişmesi ve bu değerlere sahip olması, ancak, bunları içselleştirmelerini sağlayacak öğretmenlerle mümkündür. Bu da bu değerleri kendi özünde de içselleştirmiş, bir yaşam tarzı haline getirmiş ve öğrenciler için birer rol model olabilecek öğretmenlerle mümkündür. Öğretmen ve yöneticiler öncelikle okulda öğrencilere sevgi ve saygı ile yaklaşarak iyi örnek oluşturmalı, toplumun ahlaki inançlarını ve kültürünü öğrencilere aktarma görevini de yürütmelidir (Kırak ve Çilek, 2020, s. 11).

2. Yöntem

Yapılan araştırma nitel araştırma olup alanyazında, belgesel tarama (Sak, R., Sak, T., Şendil ve Nas, 2021, s. 230), belge incelemesi (Kıral, 2020, s. 172) olarak da adlandırılan doküman incelemesi yöntemi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Doküman analizi, analizi yapılacak konu ile ilgili bir anlam çıkarmak ve ampirik bilgi geliştirmek amacıyla verilerin incelenmesi ve yorumlanmasıdır (Kıral, 2020, s. 173). Sönmez ve Alacapınar ise (2019, s. 109) doküman analizini yazılı ve görsel malzemenin toplanıp incelenmesi olarak tanımlamışlardır. Bu özellikleriyle doküman analizi, kendi başına bir yöntem olarak kabul edilmekle birlikte veri toplama aracı olarak da görüldüğünden diğer araştırma desenlerinin tamamlayıcısı olarak da değerlendirilmektedir (Sak, R., Sak, T., Şendil ve Nas, 2021, s. 230). Bu çalışmada, kurumsal, resmi bir doküman olan ve T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi (Kıral, 2020, s. 176), değer ve değerler eğitimi bakımından analiz edilmiştir. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, birincil kaynak olarak T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi web sitesinden alınmış ve diğer veri toplama yöntemleri kullanılmamıştır.

Nitel araştırmada dokümanların, inceleme yapılan kültürün yapısına ve onlara yüklenen anlamlara göre değerlendirilmesi önemlidir. Bu kapsamda 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve konu ile ilgili Türkiye'de kaleme alınmış ilgili alanyazın (Bozkurt, (2019); Duran ve Kurt, 2019; Kıral ve Çilek, 2020; Köç ve Ünal, 2019; Semerci, Hatıpoğlu, Güneri, Sevimbay, Akcaalan ve Cengiz, 2020), değerler eğitimi bağlamında derinlemesine incelenmiştir. Çalışmanın amacı vizyon belgesini enine boyuna incelemek değil bilakis değer eğitimi açısından belgeyi incelemek olduğundan çalışmada belgenin diğer ayrıntılarına özellikle genel amaç ve hedef ile takvim bölümü incelenmiş, ancak, çalışma kapsamında yer verilmemiştir.

2.1 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında ulaşılan veriler Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı'nın web sitesinde bulunan 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nden elde edilmiştir. İlgili belge bilgisayara indirilmiş, üzerinde gerekli analiz çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmada analiz için NVivo 12 Plus orjinal lisanslı program kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi için içerik analizi kullanılmıştır. Öncelikle ilgili alanyazın taranmış ve kuramsal bir çerçeve oluşturulmuş ve buradan hareketle elde edilen veriler tasnif edilmiş, tanımlanmış, yorumlanmış ve raporlaştırılmıştır. Çalışmada 2023 Vizyon Belgesi değerler eğitimi bağlamında her sayfası detaylı olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Analizden elde edilen bulgular tanımlanmış ve tartışılmıştır.

3. Bulgular

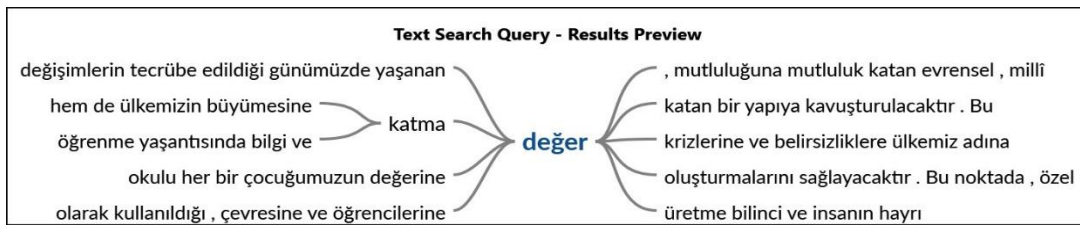
Araştırmanın bu bölümünde 2023 Vizyon Belgesi kapsamında incelenen değer ve değerler eğitimi için elde edilmiş olan bulgular incelenmiştir.

Şekil 1- Kelime Analizi Tablosu

NVivo12 Plus programında yapılan kelime analiz sonuçlarına göre en çok tekrar edilen kelimeler şekil 1’de verilmiştir. Buna göre, en çok tekrar edilen kelimeler “okul, hedef, eğitim, milli, öğrenme, öğretim, gelişim, beceri, değer, insan, çocuk” şeklinde tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, konu başlığına ve amaca uygun olarak eğitimde değer ve değer eğitiminin önemi belirtilmektedir.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’nde değer ve değer eğitimi konusu, kapsamlı olarak ele alınmıştır. Eğitim Vizyonu Belgesi içerisinde değer ve değer eğitiminin geçtiği ve öneminin belgeyi hazırlayan ekip ve Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk tarafından vurgulandığı görülmektedir. Vizyon belgesinde değerler eğitimi ile ilgili 16 ifade bulunmaktadır. Değer ve değerler eğitimi kodlarına 4, 14, 15, 22,23, 27, 54, 60, 84, 92, 104, 137 numaralı sayfalarda saptanmıştır. “Değer” kelimesine ilişkin kelime analizi sonuçları örnek olarak şekil-2’de belirtilmiştir.

Şekil 2- “Değer” kelimesine ilişkin kelime analizi sonuçları

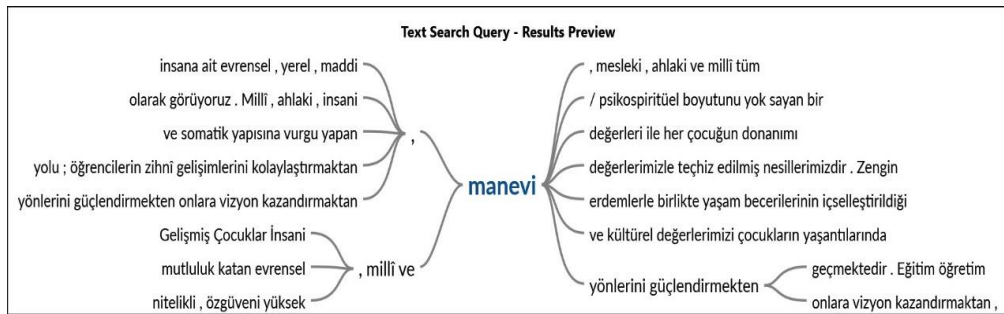
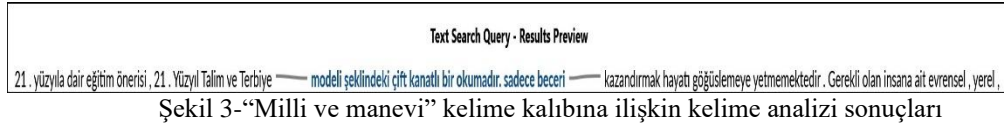
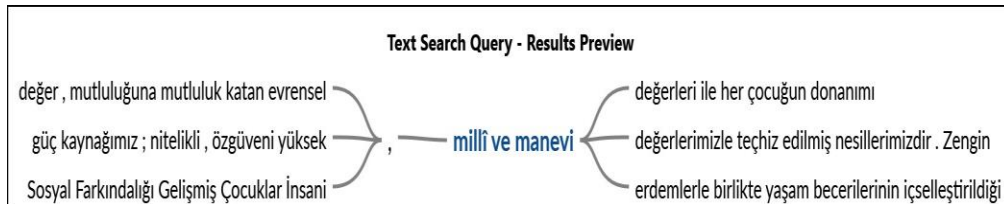
1.1 3.1 2023 Vizyon Belgesinde Yer Alan Değerler Eğitimi Konusunun Kapsamı

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, konu kapsamında iki kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler, (1) milli ve manevi değerlerin öğrencilere kazandırılması ve (2) öğrencilerden hareketle topluma değerlerin kazandırılmasıdır. Eğitim Vizyon belgesinde bu kategoriler altında incelenen değerler eğitiminin geçtiği sayfalar ve örnek ifadeler aşağıda verilmiştir. Bazı cümle grupları iki kategorinin içeriğini de yansıttığından, her iki kategori içinde sayılmıştır.

3.1.1 Kategori-1, Millî ve manevi değerlerin öğrencilere kazandırılması kategorisine ait bulgular; 4, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 27, 29, 79, 84, 85, 88, 104, 105, 114, 127, 128 ve 137’nci sayfalarda bulunmaktadır. Aşağıda bunlara örnekler verilmiştir.

- Gerekli olan insana ait evrensel, yerel, maddi, manevi, mesleki, ahlaki ve millî tüm değerleri kapsayan ve kuşatan bir olgunlaşma, gelişme, ilerleme, değişim ve ahlak güzelliğidir (sayfa 17)
- Bir yaşam alanı olarak okulu her bir çocuğumuzun değerine değer, mutluluğuna mutluluk katan evrensel, millî ve manevi erdemlerle birlikte yaşam becerilerinin içselleştirildiği mekânlar olarak görüyoruz. (sayfa 29)
- İnsani, millî ve manevi değerleri ile her çocuğun donanımı gelişecek, böylece çocuklar hem kendini tanıyacak hem de çevre duyarlılığını içselleştirecek. (sayfa 137)

Kategoriye ait kelime analizleri ise aşağıda şekil-3 ve 4’te verilmiştir.

Şekil 4- “Manevi” kelimesine ilişkin kelime analizi sonuçları

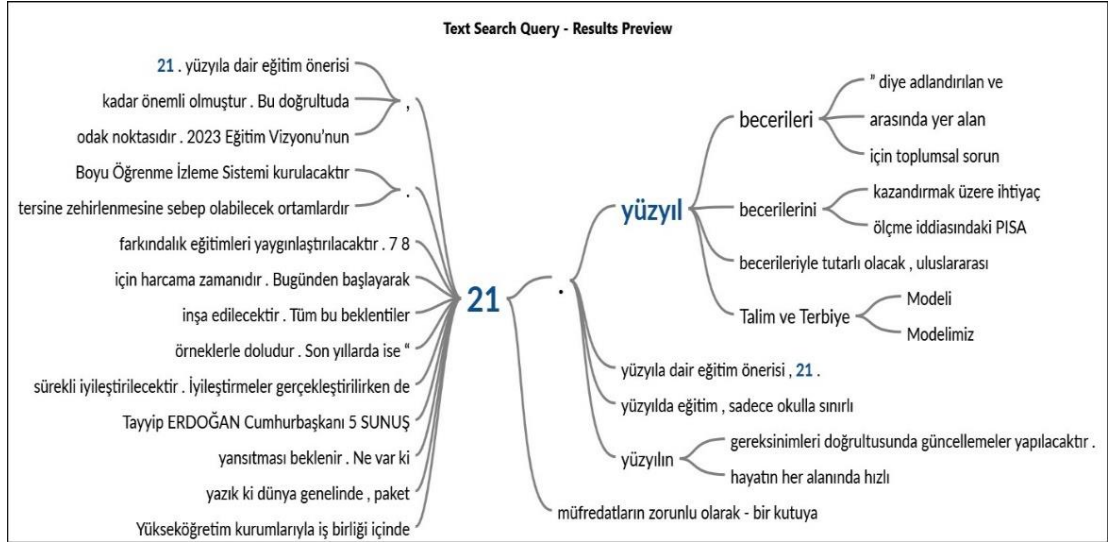
3.1.2 Katategori-2, Öğrencilerden hareketle topluma değerlerin kazandırılması kategorisine ait bulgular; 4, 14, 22, 23, 84, 86, 88, 90, 92, 104, 107, 110, 120, 126, 127, 128 ve 130’uncu sayfalarda bulunmaktadır. Belirtilen sayfalara ilişkin örnek cümleler aşağıda verilmiştir.

- Tüm çocuklarımızın bilimsel düşünme, tutum ve değerleri kademelerine uygun olarak içselleştirebilecekleri, bilgiden ziyade görgü temelli bir müfredat anlayışı benimsenecektir. (sayfa 86)

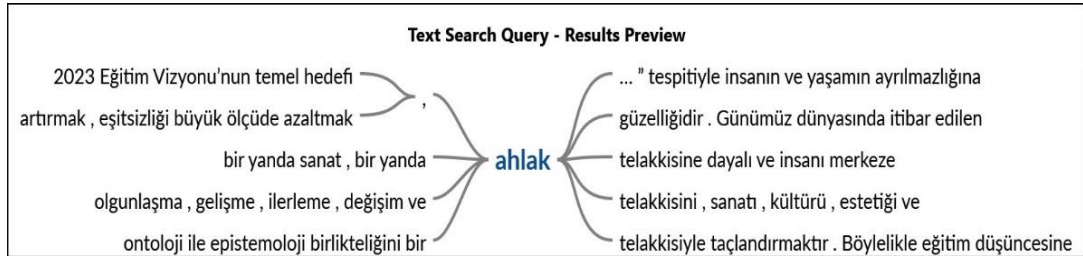

- Çocukların kendi bölgelerinin üretim, kültür, sanat ve coğrafi kapasitesini keşfetmesine, bitki ve hayvan türlerini, yöresel yemeklerini, oyunlarını ve folklorunu tanımalarına, derslerle bütünleşik veya ders dışı etkinlik olarak ağırlık verilecektir. (sayfa 90)
- Bugünün sorunlarına çözüm üretirken yarını tehlikeye atmadan, dünün çözümlerini mükemmelleştirmeden, yeni bir anlayış yaratarak bizden olan ama aynı zamanda bizden farklı çocuklar yetişmesi için ortak bir hedefe ilerleyeceğiz (sayfa 130)

Kategoriye ait kelime analizleri ise aşağıda şekil-5, 6 ve 7’de verilmiştir.

Şekil 5- “21. Yüzyıl” kelime kalıbına ilişkin kelime analizi sonuçlarına ilişkin referans cümleler

Şekil 6- “Ahlak” kelimesine ilişkin kelime analizi sonuçlarına ilişkin referans cümleler

Text Search Query - Results Preview	
21. yüzyıla dair eğitim önerisi , 21. Yüzyıl Talim ve Terbiye	— modeli şeklindeki çift kanatlı bir okumadır. sadece beceri — kazandırmak hayatı göğüslemeye yetmemektedir . Gereklili olan insana ait evrensel , yerel ,

Şekil 7- “kültür” kelimesine ilişkin kelime analizi sonuçlarına ilişkin referans cümleler

3.2 Vizyon Belgesinde Değerler Eğitimi İçerisinde Yer Alan Kavramlar

Vizyon belgesi “değer” ve “değerler eğitimi” kapsamında incelendiğinde tespit edilen kavramlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1- Değerler Eğitimi ile İlgili Kavramlar

Kavram	f	Kavram	f
Kültür	31	Adil	2
Değer	17	Kişilik	2
Aile	16	Mutluluk	2
Ahlak	9	Erdem	2
Milli	9	Sabır	1
Manevi	9	Özgüven	1
Sorumluluk	5		

Tablo 1 incelendiğinde değer ve değer eğitimi ile ilgili olduğu düşünülen kavramların toplam 207 tane olduğu tespit edilmiştir. Bu kavramlar arasında en çok kültür (31), değer (17), aile (16) kelimelerinin tekrar edildiği; sabır ve özgüven kelimelerinin ise bir kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda değer ve değer eğitimi içerisinde yer alan “vatan, hoşgörü, tarafsızlık, sadakat, barış, dürüstlük, doğruluk, sevgi, yardımseverlik, özgürlük, iş birliği, alçak gönüllülük, öz disiplin, öz denetim, nezaket, arkadaşlık” kelimelerinin ise hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir.

4 Tartışma ve Sonuç

Çalışmada milli ve manevi değerlerin öğrencilere kazandırılması ve öğrencilerden hareketle topluma değerlerin kazandırılması olarak iki tema belirlenmiştir.

Milli ve manevi değerlerin eğitim programına ve müfredatına eklenerek öğrencilere kazandırılmasının, kuşaklar arası çatışmaların önlenmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Selvitopu, Bora ve Taş (2014, s. 990) yaptıkları çalışmada, ailelerin okulda verilen değer eğitimini önemli bulduğunu, milli ve manevi değerlerin korunarak sonraki kuşaklara aktarılmasının kuşaklar arası doğabilecek uyumsuzlukların önüne geçileceğini aktarmışlardır. Okullarda verilecek değerler eğitiminin geçmiş kuşaklar ve gelecek kuşaklar arasında bir köprü görevi göreceği düşünülmektedir.

2023 Vizyon Belgesi’nde güç kaynağımızın milli manevi değerlerle donatılmış, nitelikli, özgüveni yüksek nesiller olduğundan bahsedilerek bilim ve değerlerle donanmış bir nesil vurgusu yapılmıştır. Bu bağlamda eğitim programları aracılığıyla öğrencilerimize bilimsel bilgilerin yanında benlik oluşumlarına katkı sağlayacak, ahlaki

yönden gelişimlerini destekleyecek değerler eğitimi de vermemiz gerektiğini düşünülmektedir. Cihan (2014, s.435) okul programlarında belirtilen ya da belirtilmeyen değerleri öğretmek öğrencileri toplumsal yaşama hazırladığını, ahlaki gelişimlerine katkıda bulunarak, karakterlerini ve benlik algılarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Okulların öğrencilerin karakter gelişiminde büyük bir etkisi olduğu ve bu açıdan değerler eğitimin müfredat içerisinde olması gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal farkındalığı yüksek çocukların yetiştirilmesinde değerler eğitiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Değerler eğitimi benlik oluşumunu olumlu yönde etkilediğinden sosyal farkındalığı da geliştirmektedir. Doğan, Totan ve Sapmaz (2009, s.243) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, benlik saygı düzeyinin arttıkça sosyal farkındalık düzeyinin de arttığı bulgusuna ulaşmışlardır. Değerler eğitiminin öğrencilerin benlik saygısını dolayısıyla sosyal farkındalığını olumlu yönde geliştirerek, 2023 Vizyon Belgesi'nde hedeflenen özgüveni yüksek, nitelikli ve girişken neslin yaratılmasında önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir.

2023 Vizyon Belgesi'nde 21. Yüzyıl becerilerinin kazandırılması üzerinde durularak bu bağlamda öğretmenlere önemli görevler düştüğü belirtilmiştir. Öğretmenlerin eğitimi sadece bilgi aktarımı olarak görmemesi, öğrencilerin mevcut potansiyelini artırmak için onların ruhlarına hitap eden bir eğitim anlayışında olmaları gerektiği düşünülmektedir. Cansoy (2008, s. 3131) mevcut düzenin öğretmeni aktarıcı, öğrenciyi ise hazır bilgi alıcı olarak görmesinden dolayı öğrencilerin ruhi özelliklerinin ihmal edildiğini belirtmiştir. 21. Yüzyıl becerilerinin kazandırılması adına daha çok öğrenci odaklı çalışılması, çocuklara 2023 Vizyon Belgesi'nde bahsedilen kuş figüründe olduğu gibi uçabilmeleri adına bilgi ve değerden oluşan iki kanat verilmelidir.

Vizyon belgesinde “değer” ve “değerler eğitimi” ile ilgili geçen kavramların başka ülkelerde nasıl geçtiğine yönelik bir karşılaştırma yapmak için Japonya ve Finlandiya örnekleri incelenmiştir. Japonya'nın eğitim sisteminde aktarılmaya çalışılan değerler; tutumlu olmak, bencilce davranışlardan kaçınmak ve kurallara uymak, tembellik göstermemek, iyi ve kötü şeyler arasında seçimde bulunmak, yalan söylememek, davranış ve konuşmalara dikkat etmek, güler yüzlü olmak, iyiliği görülen kimselere teşekkür etmek, onların değerini bilmek, hayata olumlu bakmak, memleketini veya yaşadığı yeri sevmek ve bağlılık duymak şeklindedir (Akbaş, 2012, s. 645). Finlandiya eğitim sistemine baktığımızda aktarılan değerler; çocuğun çalışma ortaklığı ve etkileşim yeteneği kazandırmak, çocukların yaşlılarıyla kurduğu ilişkilerde üstlendiği rolü destekleme, çevresinde olan bireylere saygı duymayı öğretmek, ahlaki sorumluluklarını bilmesini sağlamak, kültürünün değerlerinin ışığında benliğini oluşturmasına destek olmak, etkili iletişim becerileri kazandırmak olarak belirlenmiştir (Duran ve Taştekin, 2020, s. 605-606). Bu kapsamda vizyon belgesi ile incelenen diğer iki ülke sisteminde ortak olarak geçen kavramlardan en çok kültür (30), değer (17), aile (16) kelimelerinin tekrar edildiği; sabır ve özgüven kelimelerinin ise bir kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda değer ve değer eğitimi içerisinde yer alan “vatan, hoşgörü, tarafsızlık, sadakat, barış, dürüstlük, doğruluk, sevgi, yardımseverlik, özgürlük, iş birliği, alçak gönüllülük, öz disiplin, öz denetim, nezaket, arkadaşlık” kelimelerinin ise hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmen eğitimine ağırlık verilmesi sistemin hedefleri bağlamında son derece önemlidir. Burada sistemin öğrenci odaklı mı? Yoksa, öğretmen odaklı mı olması gerektiği de ayrıca bir tartışma konusudur.

Öyle ki konu ile ilgili Osmanlı döneminde de eğitimin teşkilatlanması çalışmalarında günümüze ışık tutan tartışmalar yaşanmıştır. Tuba ve Kiraz Ağacı motivi buna örnek olarak gösterilebilir. Yavaş, Oruç ve Çiçek (2015) çalışmalarında, Emrullah Efendi'nin ilköğretimden başlatılacak reformların kısa sürede sonuç vermeyeceği ve bu nedenle eğitimin planlanmasına yükseköğretimden başlanması gerektiği düşüncesi ile Tuba Ağacı motivi olarak adlandırdığı bu teoriyi savunduğunu, ancak Satı Bey'in ise eğitim reformunun toplumun belirli kesimini eğitmekle değil, ancak yaygın bir kitle eğitimiyle mümkün olacağını, yani eğitime Tuba Ağacı Nazariyesi'nde olduğu gibi yukarıdan değil, kiraz ağacında olduğu gibi aşağıdan başlanması gerektiğini, buna gerekçe olarak da zayıf ve işlevsiz bir ilköğretimden sonra iyi bir ortaöğretim veya yükseköğretimin mümkün olmayacağını gösterdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca önlenemez hatta öngörülemeyen bir biçimde gelişen teknoloji ve beraberindeki getirdiği/getireceği kolaylıkların öğretmenin yerini alıp alamayacağı konusu da tartışılmaktadır. Bu tartışma yapıldursun araştırmalara bakıldığında öğrencilerin başarısında öğretmenlerin doğrudan etki gösterdiği, öğretmenlerin yönlendirici gücünün ve öğrenci arasındaki etkileşim kalitesinin de etkisinin büyük olduğu vurgulanmaktadır (Duran, Kurt, 2019, s. 91).

Şefkatten yoksun eğitimin insanlık için beraberinde tarihteki örnekleriyle sabit birtakım zararları da getirebileceği gerçeğinden hareketle vizyon belgesinin buna vurgu yapması ve eğitimin baş aktörlerine bu görevi tevdi etmesi, eğitimin geleceği ve geleceğimizin tasarlanması açısından değerlidir. Sayar (2015, s.77) toplumlarda duyarsızlaşmanın arttığı, bu bağlı olarak yardımlaşmanın azaldığını belirtmiştir. Bu duyarsızlaşmanın önüne geçilebilmesi adına değerler eğitimi çocuklara, çocuklardan hareketle oluşturulacak topluma ışık olacağı düşünülmektedir.

Ahlaki değerlerden mahzun hiçbir eğitim sisteminin insanlığın bugün yaşadığı sorunlarını çözemeyeceği düşüncesinden yola çıkarak Değerler Eğitimi, kim olduğunu bilen insanî değerleri yüksek, ulusal kültür ve hoşgörü ile bezenmiş çok kültürlülüğü benimsemiş bireylerin yetişmesi için eğitim müfredatı içerisinde yer almalı, titizlikle takip edilmeli ve eğitimin başarıya ulaşmasında kaliteli iş kaliteli ellerden olur prensibi ile öğretmenlerin rol modeli unutulmadan nitelikli ve bahse konu değerleri içselleştirilmiş öğretmenler yetiştirilmelidir.

Yapılan çalışmalarda öğretim üyelerinin ifade ettikleri görüşler ile vizyon belgesinin koyduğu hedeflerin genel olarak örtüştüğü görülmektedir. Sadece becerilere sahip olma değil, bununla birlikte bazı önemli değerleri kazanmanın da önemli olduğu hususu alanyazındaki çalışmalarda olduğu gibi vizyon belgesinde de vurgulanmıştır (Semerci, Ç., Hatıpoğlu, C., Güneri, B., Sevimbay A., Akcaalan M., Cengiz D, Y., 2020, s. 79). Bu kapsamda, geleceğimizin şekillenmesi açısından, değerler eğitimi özellikle ilköğretimden başlayarak öğrencilere verilmeli, müfredat buna göre şekillendirilmelidir.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde ortaya konan hedeflere ulaşıldı mı? veya ne derecede ulaşıldı? sorularının cevabı çalışmanın konusu olmamakla birlikte, bu konuda bilimsel araştırmaların yapılması, böylece konunun derinlemesine irdelenmesi, özellikle vizyon ile ilgili amaç-hedefler-gelinen aşama-alınması gereken ilave iyileştirici tedbirlerin belirlenmesine yönelik geri beslemenin yapılabilmesi açısından son derece kıymetli olacaktır, çalışmanın araştırmacıların değer kavramı ve değerler eğitimine yönelik durumsal farkındalıklarına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak toplumun kendisini geleceğe taşıyacak en önemli faktörlerden birisi olan eğitimde değer eğitimi, bugün olduğu gibi gelecekte de önemini yitirmeyecektir. Bu öneminin küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin hayatı daha da bireyselleştirdiği günümüzde daha da artmış olduğu değerlendirilmektedir. Vizyon için 3 yıllık bir süre kısa olsa da eğitim politikalarını yansıtan bu belgede değer eğitimine önemli bir oranda değer verilmiş olması milli bir politik irade konması açısından önemlidir ve bu kapsamda özellikle eğitimin tüm paydaşları tarafından içselleştirilmesine yönelik gerekliliklerinin yerine getirilmesi konusunda vizyonun takip edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akbay, O. H. (2012). Japonya’da ahlak ve değerler eğitimi. *Değerler ve eğitimi-II. sempozyum bildirileri kitabı*, 643-652.
- Bozkurt, A. (2019). Vizyon 2023: Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme alanında somut ve soyut teknolojiler bağlamında eğilimler. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 43-64. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1179316>.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134. Erişim adresi: <http://www.itobiad.com/en/download/article-file/614964>
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve türkiye’deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2). Erişim adresi: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=0f8b4f4a-57d2-4eb3-ad07-b0cf965a269c%40redis>
- Doğan, T., Totan, T. & Sapmaz, F. (2013). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal zeka. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (17), 235-247. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/sakaefd/issue/11213/133922>
- Duran, E. ve Kurt, M.(2019). 2023 Eğitim vizyonuna ilişkin öğretmen görüşleri, *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 90-106. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/608879>.
- Duran, M, Taştekin, A. (2020). Finlandiya erken çocukluk eğitimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2) , 600-624. DOI: 10.33437/ksusbd.721284 Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1055135>
- Ekşi, H. (2006). Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-38. Erişim adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TORBeU5UazU=/bilissel-ahlak-gelisimi-kurami-kohlberg-ve-sonrasi>
- Güçlü, N. (2014). *Okul Kültürü*, Ankara:PEGEM Yayınları
- Halstead, J. M. ve Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202. Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/713657146>
- Kart, M. ve Şimşek, H.(2020). Türk eğitim sisteminde değer arayışı: yenilen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor?, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 9-44. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/814374>
- Kılcan, B. ve Üçarkuş, E.(2018). Eğitim bilişim ağı (EBA) dergilerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 42-54. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/503077>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348>
- Kıral, B. ve Çilek, A.(2020). 2023 Vizyon belgesi’nin karakter eğitimi bakımından değerlendirilmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 49(225), 5-22. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/972766>

- Köç, A. ve Ünal, O.(2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 eğitim vizyonuna yönelik görüşlerinin incelenmesi, *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(2), 65-79. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/608879>
- Köylü, M.(2019). *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*. (2.bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). 2023 Eğitim Vizyonu. Erişim adresi: http://2023.vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf.
- Okur, M. (2010). Milli mücadele ve cumhuriyetin ilk yıllarında milli ve modern bir eğitim sistemi oluşturma çabaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 199-217. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/2815/37880>
- Oruç, C. (2016). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (2), 37-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/eibd/issue/22686/242229>
- Sak, R., Sak, T, Ş, İ., Şendil, Ö. Ç. ve Nas, E.(2021).Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1456954>
- Sayar, K. (2015). Merhamet. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Selvitopu, A., Taş, A. & Bora, V. (2015). Ortaöğretim öğrencilerine kazandırılması gereken değerlere ilişkin velilerin okuldan beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), 979-994. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/22598/241391>
- Semerci, Ç., Hatıpoğlu, C., Güneri, B., Sevimbay A., Akcaalan M. ve Cengiz D, Y.(2020). The future of education in Turkey's 2023 educational vision document: views of academicians in the faculty of education. *Eurasian Journal of Educational Research*, 87, 69-100. DOI: 10.14689/ejer.2020.87. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1358345>
- Sezgin, F (2014). *Okul Kültürü*. Güçlü, N. (Yay.haz.) Ankara:PEGEM Yayınları
- Sönmez, V. ve Alacapınar, G, F.(2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (7. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık
- Yavaş, T., Oruç, C., Çiçek V.(2015). Yükseköğretimin yapılandırılmasında emrullah efendi'nin "Tuba ağacı nazariyesi"ni yeniden düşünmek, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(2), 1007-1024. Erişim adresi: [file:///C:/Users/USER/Downloads/1958234243_52YavasTuba-sos-1007-1024%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/1958234243_52YavasTuba-sos-1007-1024%20(1).pdf)
- Türk Dil Kurumu (2011). Türkçe Sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>